

JORDI PLAY

Univers Mariscal

Omple la vida de personatges sapastres o sensuals, de colors, de formes ondulants, de tipografies, cadires, logotips, sabates i un sol immens que va a la posta. El seu primer film d'animació ha tingut nominació als Oscar i ja prepara qui sap quants projectes més. És Xavier Mariscal (València, 1950), il·lustrador i dissenyador, artista total que ara imagina una immensa bola del món apta perquè hi juguin els xiquets. I aquesta és una part del seu desbordant univers.

“Jo no sé què és l'apoltronament mental”

Ens rep al seu estudi del Poblenou, a Barcelona. Lluminós, de colors. Ningú no havia guardat lloc a l'Oscar: després d'un projecte, més.

Sense alçar els ulls de la taula, com impulsat per una tímidesa sideral, pren un grapat de fulls, un retolador negre i comença a dibuixar. Copia primer el got de plàstic del cafè. Després, a mesura que desgrani idees i evocacions, retops o suggeriments, omplirà fulls i fulls de dibuixos. Com si li calguessin per completar-se l'explicació. O al revés: com si fos amb els dibuixos, de fet, que li sortissin respostes i divagacions.

—**Com es torna de la cerimònia dels Oscar al Poblenou?**

—Doncs amb avió.

—**No sembleu impressionat.**

—No. Eren unes vacances molt maques amb el Trueba i la família, els germans. Molt agradable.

—**Cap mística, a l'estora roja?**

—Bé, és el xou més histèric i més de mediàtic i més professional de tots, molt ben muntat. Moltíssima gent i molta gent pagada per a aplaudir i riure. Està bé. Però inflat. També veus que hi ha molta gent que s'estima molt el cine. I té un punt de circ. Però que a tu no et toca, perquè, és clar, tu ets allà com de convidat de pedra. Veus la força que té per a molta gent la popularitat dels actors, allò de: “Oh, he vist el Clooney!” Jo el tenia al costat, sí, però, en fi, quatre paraules: “Ah Barcelona, is my favourite town.” [Riu.] Però tu hi has estat o què?

—**Des dels vint anys que volieu fer cinema. Per què vàreu trigar tant?**

—És que tu pots treballar molt bé escultura, pintura, grafisme, cartells... fins i tot et pots embolicar a fer mobles, a dissenyar bars o interiorismes, però l'animació demana més. Jo vaig començar amb el sistema més tradicional i vaig fer la primera prova quan tenia 22 anys. Tot sol. I em vaig adonar que era tot una tècnica i que es necessitava un equip. Després vaig tenir l'ocasió, els anys 80, de fer un trosset d'animació molt petit, de tres quarts de minut, que pagava una història de moda, i ho vaig fer molt tradicional, amb acetats, pintat per darrere... Però ja amb un equip, amb animadors. I de seguida vaig veure com es bellugaven els personatges i aquestes coses. A partir del 88 van arribar ja els primers ordinadors, unes màquines que anaven amb pedals però que ja eren una altra cosa. El primer és allà [l'assenyala], és aquell tan xicotet, el veus?

—Oh, i tant!

—I va anar canviant tot. La part que m'havia deixat més parat eren les noies —sempre eren noies— que pintaven amb guants. Una em va dir: “Jo fa sis anys que pinte color carn.” Molt de Charlot, de *Temps moderns*, allà xcr-t-xcr-t-xcr-t. Ara ho fa l'ordinador. Tot sol no, és clar, però és un sistema molt més agradable. Sobretot per als fons. Els anys 90 vam fer una història de 3D amb gent de bata blanca, uns jocs per al Japó, amb animacions. De molta qualitat. També vam fer dibuixos animats per a nens, amb la mascota de Hannover, Twipsy.

—I amb el Cobi, no?

—En vam fer la creació però després ells van tirar per on van voler, no en vam controlar gens la producció. S'ho van passar tot per l'aixella. El cas és que també vaig començar a fer coses ja personals, petites, molt d'artista, d'investigació, per a conferències, per a bellugar coses. I vint minuts de garririr per a *Colors*, un espectacle teatral on hi havia moltes animacions. I ara per exemple [s'alça i porta el mòbil] aquí ja hi tens un programeta que t'ajuda a fer dibuixos animats. Aquest el va fer el meu nen, de deu anys, que va dir: “Va, faig una posta de sol.”

—Però ara perdrem els apunts, les anotacions...

—No es perd res. Mira: són dibuixos tots fets amb el telèfon o amb l'iPad. Ara agafes i hi poses el teu e-mail, te l'envio i ja està. I el tindràs. Aquest és l'Art Spiegelman, el de *Maus*, que és molt amic meu. De fa molt. Dels 70. Feia anys. I li vaig fer això [ho mostra i ho va explicant]: ell treballa al seu estudi, fuma —li agrada molt—, sona el telèfon i “Hello. What? What?” “Happy birthday to you!”. Amb els ordinadors pots fer moltes coses. Al final, què són? Una màquina d'escriure i una fotocopiadora.

—Home...

—Serveix per a combinar textos i imatge, no? Després pots tabular, pots ampliar, pots posar tipografia més gran, pots retallar, pots enganxar, reduir, fer transparències... Tot el procés que abans feies amb la màquina d'escriure o un laboratori amb líquids i més, es portava a un fotoliter i ell t'ho tornava i et trobaves amb unes galerades que havies de muntar i enganxar amb cel·lo i aquí així i aquí això per a foto i la foto amb un no

“La nostra professió sí que és la més antiga del món: d'abans que les putes”

sé què, però que havies de dir això més de magenta o retalla-me-la per aquí... I fins que tenies totes les proves i deies va, ja es pot imprimir. I abans d'imprimir s'havia de fer la planxa. Un procés llarguissim, complicadíssim, s'hi gastava molt de material i molt de tot, temps, energia. Avui, pum, punxes i au. Ja no et dic què era...

—No pareu de dibuixar!

—...escriure una carta amb la màquina i que a la tercera o la quarta ja deies va, que no la repeteixo més, li pose una mica de *tippex* perquè ja n'estic fins als col·loons. A més, sóc dislèctic i faig moltes faltes i de tot. Uf. Doncs imagina't, ja tens la carta escrita, baixes escales, compres un segell, la fiques dins d'un sobre, busques la bústia i el fiques a dins. Després arriba un senyor amb una vespa.

—Sempre amb una vespa, no?

—Sí.

—D'acord.

—Que canvia aquest sac. I va a la central de correus que és allà al costat del port. I ho classifiquen i surt un camió que s'ho emporta al tren o a l'avió o no sé què. Després fan el mateix: arriba a una

“Els arbres són la gent més intel·ligent”

—M'agradaria molt viure darre de les muntanyes, en algun d'aquests poblets que hi ha entre Benidorm i Dènia. Oliva. I fins a Xàtiva. Al camp, allà al voltant. Però és que no tens temps. Aquest estiu vaig podar vint oliveres que hi havia abandonades d'una manera tan trista... Tant! Que deies: pobreteees! Se les mengen les bardisses! Ja sabia que no era l'època de podar, però és que no podia veure-ho, allò, no podia. Segur que ara estan millor.

—És veritat, això?

—Sí. Els arbres són la gent més intel·ligent de tota la Terra. Nosaltres som uns salvatges, comparats amb els arbres. Ells agafen tota l'energia del sol. Nosaltres, en comptes de saber fer la fotosíntesi, matem animals amb sentiments molt semblants als nostres. Quan, d'aquí a cinquanta anys, sàpiguen que “mmmmuuuhhh!” vol dir “si us plau, deixa'm morir tranquil·la i no em vingues amb el ganivet i em portes a l'escorxador”, quedaran molt parats. I pensaran que nosaltres érem uns bèsties. Però supose que és normal. Perquè l'evolució ha estat així.

—Avancem?

—Des que Darwin va dir “ei, l'home ve del mico”, hi ha un canvi tan radical...! Evolucionem. Hi ha una foto dels anys 30, de senyores de París demanant el vot. O siga, primer es comencen a pensar els conceptes, després algú els escriu i després la gent va prenent consciència i després la societat comença a reaccionar. Jo, de petit, podia llançar brossa des del vaixell sense cap problema. Llaunes d'oli, el que fora. Oli! El mar s'ho empassarà, no? És infinit. Aigua? Tanta com en vulgues. Terra? També. Matem qualsevol cosa que es moga, que moleste: pah! I ara ja no. Ara dius: però què fas! Això té límits! Límits? Sí.

central i camions a una altra petita central i ja surten les vespes o aquells cotxets que tenen a Los Angeles, amb el volant a la dreta com els anglesos. Quina despesa! Ara, en canvi, fas clic i fa fsssss...! Un e-mail xxxxxxu! I ja està.

—**Volia preguntar-vos quan vàreu començar a dibuixar però em sembla que ja ho heu respost.**

—Doncs quan tenia tres anys o així. Com tothom.

—**Com tothom, no. Parleu i aneu dibuixant la historieta.**

—Ho veig així. Jo sóc molt dislèctic i necessite imatges, sempre. Ets de Tortosa, tu?

—**No, de Barcelona.**

—A mi em fa una enveja la gent de poble, de València o d'unes altres bandes, que parlen un català tan *xulo*...! Aquest estiu hem estat a la Xara, a la vora de Dénia i parlen... Com m'hauria agradat néixer en un lloc així i ara parlar un valencià així! Els meus fills em diuen: "A la tele no parlis en català, que ho fas molt malament."

—**Apa!**

—Sí, és normal.

—**Enyoreu València?**

—No, jo no m'enyore de res. I menys de València. Som molt destructius, no saltres. Molt molt. Allò de les falles ho portem a dintre: destrossar-ho tot, cremar-ho, llançar-ho per la finestra.

—**Però després es refà.**

—Pense que València és com Itàlia. És molt molt semblant. Una vegada, tornant de dos mesos a Formentera, a l'estiu, que feia anys que no plovia, vam agafar el vaixell de Dénia. I allà la carretera era un insult! Hi havia unes buguenvíl·lees...! I tarongers amb taronges! Buaaaaahhh! Saps? Amb totes les valencianes pintades! Uah! I això que no venies de Castella sinó de Formentera. Però, és clar, si ho comparaves amb aquell esclat, era un pi tort així [continua dibuixant] que diu jo vull viure, i s'està al mig d'una roca i el vent que el rebrega i aquí hi ha el mar i no hi ha res més. I dius hòstia, aquest paio...! Però després anava per la carretera aquella i tot aaaaaaggghh...! Coloraines! És massa! Tan barroc! Vinga, viva la vida! Què vols? Carxofes? En tenim! Què vols, taronges? Vinga! Per diners no ho faces! Què vols, una fanta de llima? Ho pague jo! És aquest caràcter. I et quedes com l'hòstia.

JORDI PLAY

—**Us hi reconeixeu?**

—Sóc així. Sempre de conya i amb ironia. I molt estètic. Hi ha nenes catalanes que han tingut *nòvies* valencians i pensen que són *maricons*, perquè diuen és que ara m'he de canviar de roba, ara abans d'eixir de marxa em dutxaré, tu creus que aquesta jaqueta em queda bé? [Fa una pausa i va dibuixant] Mira, això és Catalunya, terra que entra dintre del mar. I de fet és com el colze d'un senyor, molt masculí, és la Costa Brava. Però mira València: és el mar que entra a la terra, és com una senyora oberta de cames i el

mar li acaricia la xona. I sobretot, el sol, que pega un reflex espantat.

—**I per què us en vàreu anar?**

—Perquè em volia escapar de casa dels meus pares i viure en una ciutat molt a prop d'Europa i on no diguera ningú que sóc fill o germà de. I perquè volia una altra cosa que no tenia res a veure amb el que volien els meus pares que fera, la universitat i tot això. I també perquè era un *bitxo raro*, a València. Tot el meu entorn era: què fem avui, anem a la platja o al tennis o a menjar una paella? I jo, no és que vull acabar aquests dibui-

xos... És clar, vivia en un entorn molt *pi-jo* del centre de València. I a Barcelona, no. Barcelona feia olor d'impremta.

—**Qui conegui el Mariscal d'avui sense aquell referent *underground* es quedarà sense moltes explicacions...**

—Sí, no hi veig cap diferència. Sempre he estat en estudis amb molta gent, i sempre molt *hippy*. Amb la idea de compartir. És clar que sempre trobes qui et diu que ets un ximple, tot el dia fent coses de nen! Ara ja parlen del pensament emocional, però fins fa poc et deien: nosaltres som racionals i prenem decisions a partir de raonaments objectius. I una merda! Tot ho fas per emoció. Tot.

—**Què feu per a evitar l'apoltrona-**

ment?
—És que sempre estàs arruïnat i no et queda cap més remei que fer això i allò. Sempre investigue, mire. L'apoltrona-ment mental tampoc no sé què és. Algú altre, després del Cobi, potser s'hauria quedat... Com es diu això que no es pot tenir fills?

—**Estèril.**

—Exacte. Perquè va ser com... buah! En canvi, treus coses que no hi tenen res a veure. Mira, aquesta és la nova cadira, que és completament ecològica [s'alça, l'agafa, la tomba]. A partir de plàstic reciclat. Per això és negra. I tot s'ha pensat perquè siga pràctic, resistent.

—**I què en penseu, de l'equiparació de disseny amb cadires impossibles, amb frivolitat?**

—És falta d'informació i de cultura. Vivim en societats molt superficials. Gràcies al disseny la vida quotidiana millora molt. És la història de com podem viure més còmodes i més agradablement. El disseny resol problemes industrials, fa que els objectes puguin arribar a moltíssima més gent i que siga més fàcil pentinar-se o escriure. La nostra feina és posar al dia també tot un llenguatge de símbols. Perquè la nostra professió és la més antiga del món: molt abans que hi haguera putes i qualsevol altra cosa, la humanitat es comunicava. Si les nostres rerererebesàvies deixaven el nen sol, se'l menjava el lleó: som sociables i tenim

JORDI PLAY

“Catalunya és com el colze d'un senyor que entra al mar, molt masculí. Però mira València: és el mar que entra a la terra, és com una senyora oberta de cames”.

una necessitat imperiosa de comunicació. Sempre ens ha calgut estructurar els grups. I ho fem mitjançant el llenguatge, parlat o de signes i símbols. Per a dir això és oli i això, benzina; o aigua no potable; o per aquí trobaràs un taxi. El nostre treball sempre és investigar, estirar un llenguatge i posar-lo al dia. En disseny, el primer que es fa és analitzar el problema, què vols comunicar, a qui, on. Així decideixes quina tipografia, amb quina paleta de colors, quin valor dones a una cosa, com en subratlles més una altra. Si és per al gran públic, has de fer que s'entenga de seguida. I sempre gastant el mínim. I amb processos com més simples, millor.

—**Li teniu mania al Cobi?**

—No. Per què li n'hauria de tenir? La nostra feina és molt anònima, i és difícil que algú et diga escolta, he vist el Framstore a Londres i m'ha agradat molt, quina marca tan bona. Quan veus aquesta cadira dius ah, això és de Mariscal? No. El Cobi, en canvi, és l'única creació que ja sabies que era igual que fora una patata: tindria una gran difusió. Mundial. I es va quedar com a símbol dels Jocs Olímpics. Però això diguem que té trampa. *Chico y Rita* no en té, però l'altre ja va nàixer amb una cobertura bestial.

—**El Cobi estava emparentat amb els garriris?**

—Sí. És com un fill seu.

—**Però un fill no bandarra.**

—És que havia de representar una filosofia. Però fixa't que és la primera vegada que la mascota dels Jocs té panxa. Era feliç, com els bebès, bevia cervesa o xampany, feia tots els esports i mai no era el número u. Va ser la primera mascota amb expressions de tristesa. Fins i tot de plorar, també.

—**Com la controleu, la vanitat?**

—No, jo no ho veig així. Allò va estar bé i punt. Has fet una feina que al principi era molt criticada, com és normal, perquè era molt nou. I ja està. Però jo sabia que el Cobi es guanyaria tothom, perquè era una bona persona, i molt d'aquí, que parla d'anar a prendre una cerveseta i unes gambes i gaudir de la vida. El Vázquez Montalbán ho va dir molt bé: Barcelona és una ciutat del nord en un país del sud.

—**En bona mesura, l'heu representada, la ciutat.**

—[Un silenci.] No ho sé. No em faig aquestes preguntes. Sí que m'ha enamorat molt.

—**Heu pensat què teniu, ara, de valencià i de barceloní?**

—No sóc introspectiu. M'avorriria, pensant això. Potser sabia què tinc de marcià.

“Jo no m'enyore de res. I menys de València. Som molt destructius, nosaltres. Molt molt”

Núria Cadenes